

Nr 188.

Av fru **Nordgren m. fl.**, *angående vissa ändringar i fattigvårdslagen m. m.*

Enligt § 3 Lag om fattigvård den 14 juni 1918 åligger det föräldrar och barn att i mån av behov å ena, samt förmåga å andra sidan, försörja varandra, så att de ej falla fattigvården till last. Stadgandena om föräldrars och barns försörjningsskyldighet gentemot varandra gälla även i fråga om barn utom äktenskapet. Uti äktenskap, vilka regleras enligt gamla giftermålsbalkens bestämmelser, kan mannen åläggas att ersätta fattigvård, som utgått till svärföräldrarna. I dylikt fall är han dock betalningsskyldig endast i egenskap av målsman i ekonomiskt hänseende för sin hustru. Någon skyldighet för honom personligen att svara för svärföräldrarnas underhåll föreligger alltså icke. I de fall äktenskapet regleras enligt nya giftermålsbalken föreligger ej skyldighet för svärson att återbetala fattigvård, som utgått till svärföräldrarna, utan i sådant fall kan endast hustrun sökas.

Att barn och föräldrar skola så långt möjligt hjälpa och stödja varandra är naturligt och har också ett starkt stöd i den allmänna rättsuppfattningen. Det finns emellertid fall då dels barns underhållningsplikt gentemot föräldrar blir särskilt betungande och dels där det kan ifrågasättas huruvida densamma icke kan sägas stå i strid med den allmänna rättsuppfattningen. Förstnämnda förhållanden föreligga då barnen bildat egen familj och fått försörjningsplikter mot denna samt inkomstförhållandena äro sådana att en beskärning av inkomsterna icke kan ske utan att det blir till förfång för den egna familjen: barnens uppfostran och utbildningsmöjligheter, skapandet av trygghet för familjen i form av sjuk- och livförsäkringar m. m. Förhållanden som inte böra lämnas ur räkningen vid befolkningsfrågans bedömning. Såsom stridande mot det allmänna rättsmedvetandet torde nog sådana fall kunna betecknas där t. ex., som för någon tid sedan omtalades i pressen, ersättning för faderns fattigvård utkrävdes av en son, som inte haft någon som helst förbindelse med sin fader sedan sitt tolfte år, då fadern avvikit från sin familj och överlämnat åt hustrun att ensam draga försorg om sonen och hans minderåriga syskon. Nu, årtionden efteråt, då sonen i fråga gift sig och bildat egen familj som han hade att försörja, uppspårades han av vederbörande fattigvårdskommun och avkrävdes ersättning och underhållsbidrag till denne försumlige fader. Liknande har inträffat i fråga om utomäktenskapliga barn, vars fäder uraktlåtit att fullgöra sina försörjningsplikter mot dem under deras uppväxt.

Den äldre giftermålsbalkens bestämmelser om svärsons skyldighet att ersätta fattigvård, som utgått till svärföräldrar, höra också till de fall, som

allmänheten har svårt att se någon rättvisa uti. I Soc. Dem. för den 21 jan. 1935 relateras ett dylikt fall, där genom utslag från överståthållarämbetet en man förpliktigats att betala 480 kr. — att avamorteras med 20 kr. i mån. — för lämnad fattigvård åt svärfadern och i fortsättningen kr. 47: 50 i månaden så länge svärfadern lever. Av artikeln framgick att mannen i fråga hade hustru och fyra barn att försörja. Vid överklagandet i kammarrätten, dit ärendet gick, anförde vederbörande att han fört en intensiv kamp för tillvaron under årtal av arbetslöshet och i nödhjälpsarbete, där inkomsterna knappast täckt de nödvändigaste behoven, men efter hårt arbete och försakerelser lyckats kämpa sig fram till en plats, så att han kunnat göra sig fri från skulder och skatterestantier. Han fann det hårt att se sina barns framtid hotad av anledning som denna och förklarade sig, ifall det fastställda beloppet utdömdes i högsta instans, icke kunna i fortsättningen fullgöra sina skyldigheter mot sin familj. Hur kammarrättens utslag sedermera utföll ha vi oss icke bekant. Men att fall sådana som detta väcka bitterhet och kunna leda till split och osämja i hemmen, torde icke kunna bestridas.

Beträffande svärsons skyldigheter gentemot svärföräldrar i ifrågavarande hänseenden kan visserligen anföras att de påtalade olägenheterna så småningom komma att försvinna, enär försörjningsplikt mot svärföräldrar icke påvilar man, vars äktenskap ingåtts enligt den nya äktenskapslagen 1921. Men dels finnes det ju alltså ett stort antal äktenskap, som regleras enligt gamla giftermålsbalkens bestämmelser, och där kontrahenterna, även om barnen äro vuxna, dock nått sådan ålder att de måste sörja för att trygga den egna ålderdomsförsörjningen, och dels kan, enligt den nya äktenskapslagen, hustrun sökas för fattigvårdsutgifter för föräldrar. På grund av stadgande i den nuvarande giftermålsbalkens 5 kap. 2 §, att makarna äro pliktiga att, var efter sin förmåga, bidra till familjens underhåll, har vid utdömande av ersättning för fattigvård, för vilken det åligger ena maken att svara, hänsyn tagits till jämväl andra makens ekonomiska förhållanden. Detta innebär, att, därest hustrus föräldrar erhålla fattigvård, fattigvårdssamhället kan utkräva ersättning härför av henne och att vid beräkning av hennes betalningsförmåga en del av mannens inkomster anses belöpa å henne. Detta förfarande synes oss emellertid dåligt stämma med grunderna till den nya giftermålsbalkens stadgande att ena maken icke skall svara för gäld som gjorts av andra maken.

Nu ha vi oss väl bekant att i 65 § gällande fattigvårdslag jämväl stadgas, att anspråk på ersättning i här berörda fall icke må bifallas, där den ersättningskyldige genom att återbetala kostnaden, eller någon del därav, kan antagas komma att sakna nödiga medel till underhåll för sig och de sina. Det beror alltså främst på fattigvårdsstyrelsen, fattigvårdskonsulenter och länsstyrelser huru pass milt eller strängt lagens bestämmelser härvidlag skola tillämpas. Vi ifrågasätta ingalunda nämnda myndigheters goda vilja och strävan att så rättvist som möjligt tillämpa bestämmelserna i fråga, men å andra sidan anse vi oss kunna hävda att svårigheterna att bedöma och

rätt avväga vederbörandes betalningsförmåga äro både många och stora. Dessutom måste ju lagbestämmelserna följas även i de fall där — såsom ovan anförts — rent moraliskt sett försörjningsplikten måste anses förverkad eller obefintlig.

En revision av fattigvårdslagens bestämmelser, i ovan berörda avseenden, måste därför enligt vår mening anses väl motiverad. Icke minst såsom ett led i de strävanden att lätta försörjningsbördorna för familjer med minderåriga barn, som nu pågå, bör spørgsmålet om barns ersättningsskyldigheter för fattigvård åt föräldrar tagas under omprövning.

Vi vilja emellertid framhålla att det ingalunda är vår mening att söka rubba på den fullt riktiga och ur alla synpunkter betydelsefulla principen om barns försörjningsplikt mot föräldrar. I de fall där föräldrar fostrat och vårdat sig om sina barn, och där vederbörandes försörjningsskyldigheter mot den egna familjen icke lägga hinder i vägen härför, bör helt naturligt i princip barns försörjningsplikter mot föräldrar bestå. Men å andra sidan bör det med fullt fog kunna ifrågasättas huruvida personer med relativt små inkomster böra påläggas den dubbla försörjningsbördan av uppväxande barn och åldriga föräldrar, och om inte försörjningen av de senare helt bör överflyttas på samhället. De förbättrade folkpensionerna — och särskilt om dyrortsgruppering införes — komma väl också att minska fattigvårdsbehovet för våra åldringar, alltså ett steg i rätt riktning.

Att berörda spørgsmål är av ytterst ömtålig art, erkänna vi villigt, och några riktlinjer för ifrågavarande försörjningsplikters avvägande anse vi oss icke vare sig kunna eller böra angiva. Antydningvis vilja vi dock framhålla, att det ju kunde tänkas, att barns försörjningsplikt jämligt fattigvårdslagen gentemot föräldrar som regel upphörde i och med att barnen bildade egen familj, och blott i vissa fall, där goda ekonomiska möjligheter föreläge, komme i fråga. Vidare att föräldrar skulle i sin ordning ha fullgjort sina försörjningsskyldigheter mot barnen för att försörjningsplikt från deras sida gentemot föräldrar skulle anses föreligga. Även så att försörjningsplikt gentemot svärföräldrar skulle föreligga endast i de fall, där hustrun hade egna inkomster av betydande art eller enskilda tillgångar. En sakkunnig utredning i ärendet torde lämpligst kunna giva vid handen vilka ändringar i berörda avseenden, som böra eller kunna komma till stånd i gällande fattigvårdslag. Då ändrade bestämmelser givetvis komma att betyda ökade fattigvårdskostnader för kommunerna, torde utredningen jämväl böra omfatta spørgsmålet om huruvida och i vilken utsträckning bidrag av statsmedel må kunna utgå till kommunernas kostnader för ifrågavarande försörjning.

Med stöd av vad sålunda anförts hemställa vi,

att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t snarast måtte gå i författning om en utredning dels om huruvida och på vad sätt ändrade bestämmelser i fattigvårdslagen i ovan berörda avseenden

böra komma till stånd, och dels huruvida och i vilken utsträckning bidrag av statsmedel må kunna utgå till kommunernas ökade kostnader för ifrågavarande vård, samt till riksdagen inkomma med de förslag till ändringar i fattigvårdslagen och eventuellt giftermålsbalken, som av utredningen kunna anses vara betingade.

Stockholm den 17 januari 1936.

Olivia Nordgren.

Agda Östlund.

Ruth Gustafson.
